

Модель формування кінезіологічної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту у процесі їх професійної підготовки

¹Юлія Петренко
¹Володимир Ашанін
²Юрій Петренко

¹Харківська державна академія фізичної культури,
Харків, Україна

²Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна,
Харків, Україна

Мета: обґрунтувати модель формування кінезіологічної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту.

Матеріал і методи: аналіз і узагальнення філософсько-методологічної, психолого-педагогічної та навчально-методичної літератури, методи моделювання та структурно-системного аналізу дали можливість з'ясувати сучасний стан теорії та практики підвищення якості педагогічного процесу, систематизувати та узагальнити інформацію про досліджувані об'єкти формування кінезіологічної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту у процесі їх професійної підготовки.

Результати: розглянуто сутність моделі формування кінезіологічної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту, яка базується на системному аналізі підходів щодо підготовки фахівців у сфері фізичної культури і спорту. Зазначено передумови формування кінезіологічної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту у процесі їх професійної підготовки.

Висновки: в результаті дослідження обґрунтовано структуру моделі формування кінезіологічної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту у процесі їх професійної підготовки.

Ключові слова: фахівці, фізична культура і спорт, професійна підготовка, модель, кінезіологічна компетентність.

Вступ

Сучасна професійна освіта передбачає реформування та удосконалення системи фахової підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури та спорту. Якісна підготовка таких фахівців на всіх рівнях вищої педагогічної освіти повинна бути зосереджена на формуванні відповідних професійних компетентностей, які обумовлені певними суперечностями в сучасному суспільстві [1, 10, 11].

Вимоги до професіоналізму сучасних фахівців з фізичної культури і спорту виявляються в об'єктивних характеристиках та вимогах до професійної діяльності фахівця певного кваліфікаційного рівня, нормах і вимогах до якостей особистості фахівця. Ці вимоги впливають на визначення структури і змісту професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту, яка є метою професійної підготовки.

Однією з проблем вбачається забезпечення раціонального використання людиною рухових можливостей, що у контексті професійної підготовки фахівців з фізичної культури і спорту інтегрується у кінезіологічну компетентність [2, 3, 5].

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами. Проведене дослідження виконано в межах фундаментальної теми наукової-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту кафедри інформатики та біомеханіки Харківської державної академії фізичної культури на 2019-2024 рр. «Науково-методичні основи використання інформаційних технологій при формуванні професійної компетентності фахівців фізичної культури і спорту» (№0119U103207).

Мета дослідження - обґрунтувати модель формування кінезіологічної компетентності майбутніх фахівців з

фізичної культури і спорту.

Завдання дослідження.

1. Провести аналіз проблеми формування кінезіологічної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту у процесі їх професійної підготовки.

2. Теоретично обґрунтувати модель формування кінезіологічної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту у процесі їх професійної підготовки.

Матеріал і методи дослідження

Аналіз і узагальнення філософсько-методологічної, психолого-педагогічної та навчально-методичної літератури, методи моделювання та структурно-системного аналізу, дали можливість з'ясувати сучасний стан теорії та практики підвищення якості педагогічного процесу, систематизувати та узагальнити інформацію про досліджувані об'єкти та обґрунтувати модель формування кінезіологічної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту у процесі їх професійної підготовки.

Результати дослідження

Системна методологія у наукових дослідженнях призвела до поняття того, що не можна ототожнювати систему та об'єкт. Система служить в основному теоретичним засобом представлення сутності об'єкта. Для виділення системи із середовища, необхідно виходити із уявлень про функції, загальну мету, компоненти та ресурси, а також механізми управління системою [4].

Поняття «модель» та «педагогічне моделювання» в даний час широко застосовуються у професійній підготовці фахівців різних галузей. Так, «модель» - це образ (уявний

або умовний: зображення, опис, схема, креслення, графік або план, карта та ін.) будь-якого об'єкту, процесу або явища (оригіналу даної моделі).

Модель виконує чіткі функції:

1. Визначає компоненти, які становлять систему.
2. Схематично та реально відображає зв'язки між компонентами, до того ж зв'язки всередині модельованого об'єкта можна порівняти зі зв'язками всередині моделі.
3. Є інструментом для порівняльного вивчення різних ознак явища, процесу.

«Педагогічне моделювання» є процесом конструювання моделі педагогічної системи і постановки експериментів на цій моделі з метою або зрозуміти поведінку системи, або оцінити функціонування цієї системи.

В межах проведеного нами дослідження педагогічне моделювання в закладах вищої освіти галузі фізичної культури та спорту можна розділити на п'ять етапів:

1. Постановка цілі педагогічного моделювання щодо підвищення рівня сформованості професійної компетентності фахівців з фізичної культури і спорту.
2. Встановлення особливостей та визначення функцій педагогічного моделювання під час формування професійної компетентності фахівців з фізичної культури і спорту.
3. Розробка графічної моделі формування професійної компетентності фахівців з фізичної культури і спорту.
4. Практичне впровадження моделі формування професійної компетентності фахівців з фізичної культури і спорту.
5. Аналіз та обробка результатів впровадження педагогічного моделювання у навчально-виховний процес ЗВО та внесення певних коректив.

Структура моделі педагогічної системи включає: мету, заради якої вона створюється та функціонує, народжуючи педагогічний результат, зміст навчання, засоби навчання, форми та методи навчання, навчальну діяльність студента, навчальну та наукову діяльність викладача та результат функціонування педагогічної системи, її «продукт».

Грунтовний аналіз наукових джерел засвідчив, що за останнє десятиліття були проведені дослідження щодо концептуальних основ професійної підготовки фахівців у галузі фізичної культури і спорту (В.С. Ашанін, В.В. Приходько, О.А. Томенко та ін.); теоретичних й методичних засад професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури (О.Ю. Ажиппо, П.Б. Джуринський, О.М. Печко та ін.); майбутніх тренерів-викладачів (С.О. Павлюк, А.В. Свасьєв та ін.), майбутніх фахівців з фізичної реабілітації та фахівців зі здоров'я людини (Н.О. Белікова, Ю.О. Лянной та ін.) [8].

Однак, виявлено, що проблема побудови моделі формування кінезіологічної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту у процесі їх професійної підготовки у закладах вищої освіти не була предметом широкого кола досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців, тому актуальність означеної проблеми обумовлена, поперше, зростаючим попитом українського суспільства на інноваційні різновиди рухової активності, по-друге, недостатньою зорієнтованістю професійної підготовки фахівців з фізичної культури і спорту на кінезіологічні знання, уміння, відсутністю ефективних моделей формування у них кінезіологічної компетентності, по-третє, відсутністю відповідного навчально-методичного забезпечення з ви-

користанням інформаційно-комунікаційних технологій [7, 9, 12].

З метою формування у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту кінезіологічної компетентності розглянемо розроблену авторську модель (рис. 1), яка складається з чотирьох блоків: цільового, теоретико-методологічного, змістово-процесуального, оцінно-результативного [6, 8].

Цільовий блок складається з мети та завдань. Теоретико-методологічний блок об'єднує методологічні підходи та принципи. Змістово-операційний блок визначається навчальним планом, навчальними програмами з дисциплін, містить форми, методи і засоби навчання, орієнтовані на формування кінезіологічної компетентності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту у процесі професійної підготовки. Оцінно-результативний блок передбачає виокремлення структури кінезіологічної компетентності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту, моніторинг рівнів сформованості кінезіологічної компетентності майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту через систему відповідних критеріїв та показників на результат.

Одним із показників високого статусу держави є соціальна потреба у професійно підготовлених фахівцях з фізичної культури і спорту з професійними компетентностями, зокрема, кінезіологічною. Тому, у цільовому блоці моделі визначено мету – формування компонентів кінезіологічної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту у процесі професійної підготовки.

Теоретико-методологічний блок моделі розглядається з позиції професіографічного, аксіологічного, системного, праксеологічного, особистісно-діяльнісного, інтегративного та компетентнісного підходів до формування кінезіологічної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту у процесі професійної підготовки як сукупності закономірних, функціонально пов'язаних компонентів, що утворюють певну цілісну педагогічну систему; загальнодидактичних принципів: індивідуалізації, міцності знань, умінь і навичок, доступності, свідомості, активності і самостійності, систематичності і послідовності, науковості, наочності, інтеграції; принципів кінезіології: функціонального аналізу рухових дій; структурності побудови системи рухів; цілісності дії; свідомої цілеспрямованості системи рухів; принципів врахування основ кінезіології у процесі професійної діяльності фахівців з фізичної культури і спорту: кінезіологічної спрямованості; циклічності та безперервності; ефективності спортивної техніки та педагогічної майстерності; соціокультурної спрямованості; педагогічної доцільності застосування ІТ.

Для ефективного формування кінезіологічної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту у змістово-процесуальному блоці вдосконалено зміст навчально-методичного забезпечення, методи і засоби навчання та форми організації навчальної діяльності студентів.

Оцінно-результативний блок описує компоненти: гносеологічний, праксеологічний, поведінковий; критерії та показники: предметно-знаннєвий критерій – показник: обсяг кінезіологічних знань, техніко-операційний критерій – показники: обсяг кінезіологічних умінь; володіння методикою навчання руховим діям; особистісний критерій – показники: мотивація до рухових видів діяльності, потреба у досягненнях, вольова регуляція; рівні сформованості кінезіологічної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту: реконструктивний, базовий,

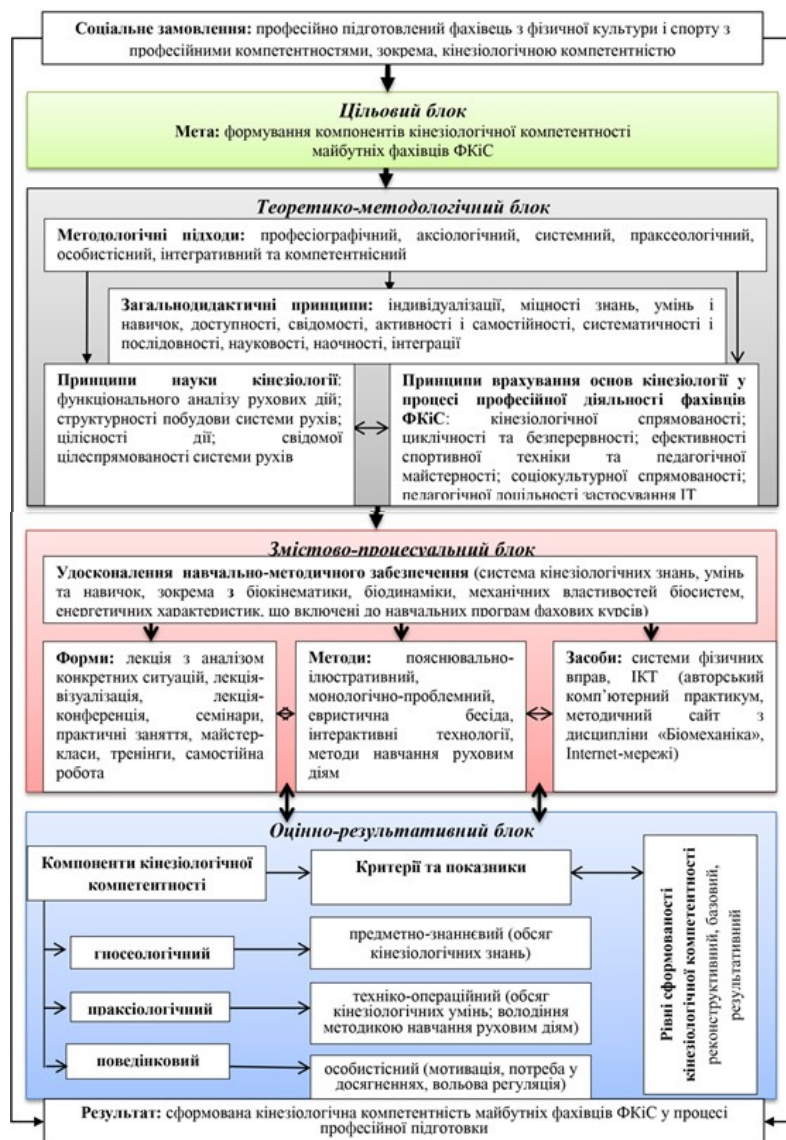

Рис. 1. Модель формування кінезіологічної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту у процесі професійної підготовки

результативний.

Висновки / Дискусія

В результаті дослідження встановлено та обґрунтовано методологічну та функціональну структуру моделі формування кінезіологічної компетентності. Представлена модель дасть змогу провести усвідомлений пошук оптимальних шляхів формування кінезіологічної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту

у процесі їх професійної підготовки. У цілому вважаємо, що реалізація моделі передбачає активізацію процесу навчання через оптимізацію структури та змісту навчання через вплив виокремлених організаційно-педагогічних умов, які представлені у теоретико-методологічному та змістово-процесуальному блоках.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні проблеми формування кінезіологічної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту у процесі проходження педагогічної практики.

Конфлікт інтересів. Автор заявляє, що немає конфлікту інтересів, який може сприйматись таким, що може завдати шкоди неупередженості статті.

Джерела фінансування. Ця стаття не отримала фінансової підтримки від державної, громадської або комерційної організації.

Список посилань

1. Ашанін В.С., Мудрик В.І., Андреев М.В. (2019), Проблеми формування професійної компетентності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту, Харків.
2. Голомазов С.В. (2003), Кинезиология точностных действий человека, М.:СпортАкадемПрес.
3. Дмитриев С.В. (2003), Учитесь читать движение, чтобы строить действие, Н.Новгород: Изд-во НГПУ.

4. Жилин Д.М. (2003), Теория систем, М. : Едиториал. УРСС.
5. Курьсь В.Н. (2013), Биомеханика. Познание телесно-двигательного упражнения: учебное пособие, М. : Советский спорт.
6. Петренко Ю. І. (2018), Основні структурні компоненти кінезіологічної компетентності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту, Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, №5 (79), С. 184-199.
7. Петренко Ю. І. (2018), Теоретичні основи формування кінезіологічної компетентності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту засобами інформаційних технологій, Фізико-математична освіта, № 1 (2), С. 22-25.
8. Петренко Ю.І. (2019), Формування кінезіологічної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту у процесі їх професійної підготовки : дис. канд. пед. наук : 13.00.04, Суми, 306 с.
9. Приходько В.В., Дзюбенко М.І. (2018), Місце кінезіологічної компетентності при вивченні природничо-наукових дисциплін у процесі професійної підготовки фахівців фізичної культури і спорту, Гуманізація навчально-виховного процесу, № 3(89), С.116-126.
10. Тимошенко О. В. (2009), Теоретико-методичні засади оптимізації професійної підготовки вчителів фізичної культури у вищих навчальних закладах : дис. докт. пед. наук : 13.00.04, Київ, 587 с.
11. Filenko, L., Ashanin, V., Basenko, O., Petrenko, Y., Poltoratska, G., Tserkovna, O., Kalmykova, Y., Kalmykov, S., Petrenko, Y. (2017), Teaching and learning informatization at the universities of physical culture, Journal of Physical Education and Sport, 17(4), 2454-2461.
12. Petrenko Yu.I., Zigunov V.M., Balashov D.I., Bermudes D.V. and Shyshenko I.V. (2019), Use of the Software Biomechanics in Physical Culture and Sports Specialists' Preparation, 42 international convention on information and communication technology, electronics and microelectronics (20-24.05.2019, Opatija, Croatia)), 915-919.

Стаття надійшла до редакції: 11.11.2019 р.

Опубліковано: 30.12.2019 р.

Анотация. Юлия Петренко, Владимир Ашанин, Юрий Петренко. Модель формирования кинезиологической компетентности будущих специалистов физической культуры и спорта в процессе их профессиональной подготовки. **Цель:** обосновать модель формирования кинезиологической компетентности будущих специалистов по физической культуре и спорту. **Материал и методы:** анализ и обобщение философско-методологической, психолого-педагогической и учебно-методической литературы, методы моделирования и структурно-системного анализа позволили выяснить современное состояние теории и практики повышения качества педагогического процесса, систематизировать и обобщить информацию об исследуемом объекте формирования кинезиологической компетентности будущих специалистов по физической культуре и спорту в процессе их профессиональной подготовки. **Результаты:** рассмотрено сущность модели формирования кинезиологической компетентности будущих специалистов по физической культуре и спорту, которая базируется на системном анализе подходов по подготовке специалистов в сфере физической культуры и спорта. Указано предпосылки формирования кинезиологической компетентности будущих специалистов по физической культуре и спорту в процессе их профессиональной подготовки. **Выводы:** в результате исследования обосновано структуру модели формирования кинезиологической компетентности будущих специалистов по физической культуре и спорту в процессе их профессиональной подготовки.

Ключевые слова: специалисты, физическая культура и спорт, профессиональная подготовка, модель, кинезиологическая компетентность.

Abstract. Yuliia Petrenko, Volodymyr Ashanin, Yuriy Petrenko. A model for the formation of kinesiological competence of future specialists in physical education and sports in the process of their professional training. **Purpose:** to substantiate a model for the formation of kinesiological competence of future specialists in physical education and sports. **Material and methods:** analysis and generalization of philosophical-methodological, psychological, pedagogical and educational-methodical literature, modeling and structural-system analysis methods made it possible to find out the current state of improving the quality of the pedagogical process, to systematize and generalize information about the object under study for the formation of kinesiological competence of the future physical education and sports specialists in the process of their professional training. **Results:** the essence of the model for the formation of kinesiological competence of future specialists in physical education and sports is considered, which is based on a systematic analysis of approaches to training specialists in the field of physical education and sports. The prerequisites for the formation of kinesiological competence of future specialists in physical education and sports in the process of their professional training are indicated. **Conclusions:** as a result of the study, the structure of the model for the formation of kinesiological competence of future specialists in physical education and sports in the process of their professional training is substantiated.

Keywords: specialists, physical education and sport, professional training, model, kinesiology competence.

References

1. Ashanin V.S., Mudrik V.I., Andryeyev M.V. (2019), Problemi formuvannya profesijnoyi kompetentnosti majbutnih fahivciv fizichnoyi kulturi i sportu, Harkiv. 169 p. (in Ukr.).
2. Golomazov S.V. (2003), Kineziologiya tochnostnyh dejstvij cheloveka, M.:SportAkademPres. 228 p. (in Russ.).
3. Dmitriev S.V. (2003), Uchites chitat dvizhenie, chtoby stroit dejstvie, N. Novgorod: Izd-vo NGPU. 178 p. (in Russ.).
4. Zhilin D.M. (2003), Teoriya sistem, M. : Editorial. URSS. 184 p. (in Russ.).
5. Kurys V.N. (2013), Biomehanika. Poznanie telesno-dvigatel'nogo uprazhneniya: uchebnoe posobie, M. : Sovetskij sport. 368 p.(in Russ.).
6. PetrenkoYu. I. (2018), Osnovni strukturni komponenti kineziologichnoyi kompetentnosti majbutnih fahivciv fizichnoyi kulturi i sportu, Pedagogichni nauki: teoriya, istoriya, innovacijni tehnologiyi, №5 (79), pp. 184-199.(in Ukr.).
7. PetrenkoYu. I. (2018), Teoretichni osnovi formuvannya kineziologichnoyi kompetentnosti majbutnih fahivciv fizichnoyi kulturi i sportu zasobami informacijnih tehnologij, Fiziko-matematichna osvita, № 1 (2), pp. 22-25.(in Ukr.).
8. PetrenkoYu.I. (2019), Formuvannya kineziologichnoyi kompetentnosti majbutnih fahivciv z fizichnoyi kulturi i sportu u procesi yih profesijnoyi pidgotovki : dis. kand. ped. nauk : 13.00.04, Sumi, 306 p.(in Ukr.).
9. Prihodko V.V., Dzyubenko M.I. (2018), Misce kineziologichnoyi kompetentnosti pri vivchenni prirodnicno-naukovih disciplin u procesi profesijnoyi pidgotovki fahivciv fizichnoyi kulturi i sportu, Gumanizaciya navchalno-vihovnogo procesu, № 3(89), pp.116-126.(in Ukr.).
10. Timoshenko O. V. (2009), Teoretiko-metodichni zasadi optimizaciyi profesijnoyi pidgotovki vchiteliv fizichnoyi kulturi u vishih navchalnih zakladah : dis. ... dokt. ped. nauk : 13.00.04, Kiyiv, 587 p.(in Ukr.).
11. Filenko, L., Ashanin, V., Basenko, O., Petrenko, Y., Poltoratska, G., Tserkovna, O., Kalmykova, Y., Kalmykov, S., Petrenko, Y. (2017), Teaching and learning informatization at the universities of physical culture, Journal of Physical Education and Sport, 17(4), pp. 2454-2461. (in Eng.).
12. PetrenkoYu.I., Zigunov V.M., Balashov D.I., Bermudes D.V. and Shyshenko I.V. (2019), Use of the Software Biomechanics in Physical Culture and Sports Specialists' Preparation, 42 international convention on information and communication technology, electronics and microelectronics (20-24.05.2019, Opatija, Croatia)),pp. 915-919. (in Eng.).

Received: 11.11.2019.
Published: 30.12.2019.

Відомості про авторів / Information about the Authors

Петренко Юлія Іванівна: кандидат педагогічних наук, Харківська державна академія фізичної культури: вул. Клочківська 99, Харків, 61058, Україна.

Петренко Юлія Іванівна: кандидат педагогических наук, Харьковская государственная академия физической культуры: ул. Клочковская 99, г. Харьков, 61058, Украина.

Yulia Petrenko: PhD (Pedagogical Science), Kharkiv State Academy of Physical Culture: Klochkovskaya str. 99, Kharkiv, 61058, Ukraine.

orcid .org /0000-0002-6549-3729 E- E E -mail: horbatenko1604@gmail.ru

Ашанин Володимир Семенович: кандидат фізико-математичних наук, професор, Харківська державна академія фізичної культури: вул. Клочківська 99, Харків, 61058, Україна.

Ашанин Владимир Семёнович: кандидат физико-математических наук, профессор, Харьковская государственная академия физической культуры: ул. Клочковская 99, г. Харьков, 61058, Украина.

Volodymyr Ashanin: PhD (Physics-Mathematics), Professor, Kharkiv State Academy of Physical Culture: Klochkivska str. 99, Kharkiv, 61058, Ukraine.

ORCID.ORG /0000-0002-4705-9339

E -mail: ashaninvladimir47@gmail.com

Петренко Юрій Михайлович: Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна: пл. Свободи 2, м. Харків, 61022, Україна.

Петренко Юрий Михайлович: Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина: пл. Свободы 2, г. Харьков, 61022, Украина.

Yuriy Petrenko: Karazin Kharkov National University: Svobody Sq. 2, 61022, Kharkiv, Ukraine.

orcid .org /0000-0001-8169-88-07 E- e- E -mail: petrenkofybol@gmail.com